

## Fıçı, Bohça, Bağlama, Bagaj, Poşet, Box, Poğça, Paket, Bent, Bant, Bandaj, Bağcık, Baba Kelimelerinin Ortak Kökü Olan Kök Kelime Hakkında ve Ocak sözcüğü kökeni

### About the Root Word which is the Common Root of the Words Fıçı, Bohça, Bağlama, Bagaj, Poşet, Box, Poğça, Paket (& Pocket), Bent, Bant, Bandaj, Bağcık, Baba & About the Root of the Word Ocak

**Fıçı (fuçı)** sözü için dil bilimi adamları çoğunlukla köken olarak Orta-Yunanca '**boutzi**' sözcüğünden ya da '**boutza**' sözünden geldiğini ve bu sözün de Geç-Latince '**butta**' sözü ile kökteş olduğunu söylerler.

Dil bilimciler '**Butta**' sözü değişime uğrayarak zamanla '**fıçı**' sözüne evrildi diyorlarsa da bu tip bir ses evriminin ara halkalarının tamamen kayıp veya bilinmez olduğunu söyleye biliriz. Bu iki sözcüğün birbirine yakın ses değeriyle seslendirilir tarafı da yoktur. Fakat bağlantıyı olasılık olarak gören dil bilimciler tarafından bunun oldukça uzun zaman diliminde gerçekleşmiş bir ses değeri evrilmesi olduğu düşünülmüş olmalıdır.

Zaten bu sözcüklerin hiçbirisi köken olarak dil bilimcilerin gösterdiği kaynaklardan gelmiyor diyebiliyoruz. Aşağıdaki açıklamayı okuduğunuzda neden böyle düşündüğümüzü de anlayabilirsiniz.

Üstelik aynı dil bilimi adamlarına göre '**Şişe**' anlamına gelen Fransızca '**bouteille**', ve İngilizce '**bottle**' sözleri de Latince **fıçıcık** anlamındaki '**buttella**' seslendirilişinden türetilmişmiş.<sup>1</sup>

Bu sözcüklerin ortak kökeni hakkında yapılan açıklamalarda genellikle büyük eksiklikler ve uygunsuzluklar vardır.

İtalyancada bu sözcüğün karşılığı muhtemelen Etrüsk dili bağlantısı ile geçmişte de vardı. Ancak farklı dil ve lehçelerde **b/p/f** sesleri ile **ı/u/o** ses değişimleri farkıyla, '**fıçı**', '**fuçı**', '**puçı**', '**puça**', '**poça**', ya da '**boutza**' veya '**butta**' seslendirilen bu sözcüğün bugün dilimizde ortak kökten türemeleri ile birlikte yaşıyor olduğunu söyleyebiliriz.

İncelediğimiz sözcüğün kökünün farklı lehçe veya ağızlarda ses değeri olarak azca farklı ancak birbirine yakın ses değerleri ve anlam içeriği etrafında seslendirildiğini söyleye biliriz.

Örneğin bu sözcüğün dilimizdeki '**bohça**' (**poxça**, **boğçe**, **poçe**) sözü ile kökteş olduğunu söyleye bilirim.

Bu sözcüğün Eski-Türkçe farklı ağızlarda, **boğ/bog/bag/bağ** seslendirilen (poşet, torba ve bohça anlamındaki)" söz kökünün bugün '**ba-**'/'**bağ-**' (**bağlamak**) sözcüğü ile bağlantılı ve kökteş olduğu oldukça açıktır.

<sup>1</sup> [Fıçı sözcüğü kökeni açıklaması için bakınız NişanyanSözlük, <<https://www.nisanyansozluk.com/kelime/f%C4%B1%C3%A7%C4%B1>>]

Farsça '**boxçe**' veya Arapça aynı anlama gelen '**bükca**' sözü de 'ba-/'**'bağ-**' seslendirilen (**bağ**lamak fiili kökteşi ve anlamdaşı) sözcük de yine Türkçeden alıntılanmıştır. Burada farklı zaman ve coğrafyalarda farklı dil ve ağızlarda **h, x, k, g, ğ** sessizlerinin birbirine dönüştüğü söylenebilir.

Dil bilimciler farklı dillerde ve lehçelerde '**fıçı**' (fuçi/puçı/puç, boutzi, boutza seslendirilen) sözü ile '**bohça**' sözü arasında kökteşlik ilişkisi görmezler.

Üstelik '**poğaça**' ve '**poşet**' sözleri de çok büyük bir olasılıkla aynı '**ba-**' söz-köküne bağlıdır.

Dil bilimciler '**poğaça**' sözünü İtalyanca '**focaccia**' seslendirilen (ocakta pişmiş küçük hamur işi anlamındaki) söze bağlarlar. Bu İtalyanca sözcük ise Latince aynı anlama gelen '**panis focaceus**' sözcüğünden evrilmiştir derler. Ancak bu açıklamalar yapılırken bir adet sözcükten söz edilemez çünkü iki ayrı söze referans verilmiştir. Bu sözler '**panis**' ve '**focaccia**' sözleridir. Bu '**focaccia**' sözü Latince '**focus**' olarak kısaltmış '**ocak**' anlamına gelen sözcüktür. Muhtemelen bu sözcük Latin diline Etrüsk uygarlığı ağızlarındaki '**ocak**' anlamına gelen sözden geçmedir. Ancak biz bu yazımızda Etrüsk uygarlığından daha eski ve eklemli sözcük yapıları kuruluşuna sahip olan bir dil olan Sümer dilinde bunların türetildiği kökü göstereceğiz. Çünkü yazılı referansları mümkün olduğunca en eski bilinen kaynağa bağlamakta fayda vardır.

Sümer Öncesi ve Sümer sonrası Ön-Türk dilinde '**ocak**' sözü farklı lehçe ve ağızlarda birbirine yakın da olsa farklı seslendiriliyor olmalıdır. Latince **ocak** anlamına gelen '**focaccia**' sözü bugün '**ocakçı/ocakçı**' veya '**ocak**' seslendirdiğimiz sözcüğümüzle oldukça yakın ses değerine sahiptir ve Ön-Türkçe bağlantısı ile alıntılananın diline farklı ses değeri ile geçmesi oldukça normal bir durumdur.

Ocak sözcüğü '**ot-çak**' / '**od-çak**' sözünden değişerek '**ocak**' seslendirilir olmuştur ve sözün kökü olan (farklı lehçe ve ağızlarda) **od/ot/öt** seslendirilmiş Türkçe söz ise '**ateş**' anlamına gelmektedir. Bu kök sözün Ön-Türk dilinde ve bugün farklı anlamları da vardır ancak bunlara bu yazımda değinmeye gerek olmadığı için başlıktaki konuyu yazmaya devam edeyim.

Farsçaya '**boxçe**', Arapça '**bükca**' olarak geçen Türkçe **bağ-/bag-/box-** (bağlamak sözü kökteşi) '**bohça**' sözcüğümüzden '**bagaj**' ve '**poşet**' sözleri de türetilmiş fakat bu kökü Türkçede olan sözcükler farklı dillerde farklı türemeler doğurarak evrildikten sonra Türk diline tekraren değişen ses değeri ve anlamı ile geri dönmüştür. İtalyanca '**bagascia**' ve İspanyolca '**bagaje**'/'**bagasa**' sözü bizim bugün '**bagaj**' dediğimiz sözcüktür. İngilizcede **kutu** anlamındaki **box** sözcüğü de aynı kökün alan dildeki türemelerinden birisidir.

Bu duruma bir örnek verecek olursak; Bir anlamda Anadolu'ya son geliş tarihimiz olan 1071 yılının ilk defa geldiğimiz tarihmiş gibi gösterilmesine benzer bir algı operasyonu veya bilgisizlik ile bilim ve yaygın öğretim yapıyor olmasına benzer bir durum söz konusudur.

Fransızca küçük-torba/torbacık anlamına gelen '**pochette**' (torba/**bohça**) sözcüğü ise Fransızcada ilaveten **bohça** ve poşet anlamında '**poche**' seslendirilen söz ile bağlantılıdır.

Bu sözcük aynı anlamda olmakla Eski-Fransızca '**poque**' seslendirilen söz ile de köken olarak bağlantılıdır ve veya '**pocque**' sözcüğünden evrilmiştir ve İngilizceye '**cep**' anlamında '**pocket**' sözü olarak da geçmiştir.

Üstelik bu adını saydığım dillerde ve Türkçede bulunan '**paket**' sözü de aynen bizim Ön-Türk dilimizin '**ba-'**/**bağ-/bag-**' (**bağlamak anlamındaki**) sözümüzden alıntılanarak bu dilin içindeki süreçlerde evrilmiş ve daha sonra dilimize tekrar (*değişmiş hali ile geri*) dönmüş olmalıdır.

Fransızca '**dağarcık**' ve '**deste**' anlamına gelen '**paquet**' sözü ile Eski-Fransızca '**torba**' anlamına gelen '**pacque**' sözü de benzer şekilde olmakla bu bahsettiğim köke bağlı türetilmiş sözcüklerdir. Dil bilimciler bu sözcüğün 19. yy ortalarından önce Türkçeleştiğini düşünseler de aslında bu bahsettikleri dönem sözün değişen ses değeri ve anlamı ile Türkçeye tekrar döndüğünü söyleyebileceğimiz yakın dönemdir.

Bu sözcüğün Ön-Türkçe köklerinin dilde farklı anlamları ile yaşadığını söylemek daha doğru ve mantıklı bir çıkarım olacaktır. 13. yy'den itibaren Fransızca, İngilizce, Hollandaca (Flemençe), başta olmakla başka dillerde de görülen ve '**torba**' anlamında kullanılmış '**pak-**' sözü (ve bazı dil veya ağızlarda '**pok-**' seslendirilen) söz bizim Ön-Türk **bağlamak** fiilinin de kökü olan **ba-/bağ-** sözcüğümüzle bağlantılıdır.

Yani **bohça** sözünün **boğ-** kökü ile bağlamak fiilinin **bağ-** kökü de daha eski dönem Ön-Türk dillerindeki ağız farkı ile bu söz kökündeki **boğ-** / **bağ-** ses değişiminden başka bir şey değildir.

Dil bilimciler ise 13. yy'den itibaren Fransızca, İngilizce, Hollandaca, başta olmakla başka dillerde de görülen ve **torba** anlamında kullanılmış olan '**pak-**' veya '**pok-**' sözünün nihai kökenini bilemezler ve bu kökün belirsiz olduğunu kabul ederler.

**Bağlamak/bağla-** fiilinin kökü olan '**ba-'**/**bağ-**' sözü Eski-Türkçede de işlektir. Uygurca metinlerde de (900 yılından önce) bu kök sözcüğün türemeleri olan sözcükler geçmektedir. Üstelik bu söz Eski-Türkçe döneminde de '**bohça, düğüm, bağlama**' anlamlarında kullanılmıştır. '**Bağ'/'ba**' adının kökü olan bu fiil, Türkiye Türkçesi '**ba-**' ve '**bağ-**' şeklinde görülmektedir. Bunun başkaca yazılı örnekleri de vardır. Ancak burada '**ba-**' sözünün başka bir kök söze eklenerek bir bileşik kelime oluşturduğu başkaca bir sözcükten kısaca bahsetmek faydalı olacaktır. Böylece '**ba-**' sözünün bileştiği kelime anlamı nasıl etkilediğini daha iyi anlaya bileceğiz ve bu bilgi de '**ba-**' (bağlanmak) sözümüzden faydalanılarak eskiden nasıl yeni sözler türetilindiğini daha iyi anlamamızı sağlayacak.

Dilimizde ve başka pek çok dilde görülen '**ba-ba**' (baba) sözü de '**bağlı** olma durumu' ifade eden söz olarak doğmuş olmalıdır. Yani 'karşılıklı birbirine bağlanmış olan kimseler'

anlamındaki sözdür denilebilir. Bu söz bileşik söz olarak '**ba**-' kök sözümüz ile anlam kazanmış bir sözdür.

Dil bilimi adamlarına göre Orta-Türkçe '**baba**' sözü hem '**baba**' anlamında hem de '**yaşlı ve saygın erkek**' anlamındaymış. Zaten dil bilimi yapanların bir sözün açıklamasına da o sözün kendisini yazmaları pek komik ve sıkça görülen bir durumdur.

Bunlara '**Baba** ne demek?' Sözün kökü nereden' diyor? diye soracak olursak; bize bir anlamda '*Baba sözü baba demektir*' gibi bir açıklama yapmış oluyorlar aslında. Ve belki de tam da, böyle olmasın diye olsa gerek, 'baba' sözü '**yaşlı ve saygın erkek**' anlamındadır diye bir yakıştırma da sözlüklerinde açıklamalarının yanına eklemişler. *(Aşağıda hangi sözlüklere baktığımı bilgiye kaynak bölümünde yazdım. Ancak ne yazık ki sözlüklerin çoğunda benzer yazım şekli hakimdir.)*

Aslında bana göre '**dede**' sözcüğü de '**yaşlı ve saygın erkek**' demek öyleyse.

Üstelik aynı dil bilimciler yaptıkları yakıştırmaya destek olsun diye söz-kökeni sözlüklerinde bu Türkçe 'ba-ba' sözcüğünün *('kalın sesli kişi anlamında' olduğunu ve)* çocuk-konuşması-sesiyle doğduğunu da yazıyorlar.

Aslında, çocukların veya bebeklerin ağzında yansıma bir ses olarak veya doğal bir ses gibi doğmuş denilen bu sözcüğü anneler veya aile bireyleri çocuklara tekrar ettikleri için çocukların bunu öğrenerek söylemesi söz konusudur hepsi bu.

Çocuğa sözü 'bo-bo' diye öğretsen o da 'bo-bo' diye seslendirir. Konuşma başlamadan önce çocuklara 'Babo' diye babasına seslenmesi gerektiğini öğreten davranışlarda ve sözcük tekrarlarında bulunursan çocuk da babasına 'babo' der. Yok, sen bu sözü 'papa' diye öğretsen o da 'papa' veya 'bobi' diye öğretirsen o da muhtemelen 'bobi' diyecektir ama seni düzeltip 'bobi' değil 'baba' demeyecektir. Yani dil olarak çocuğa ne verirsene ondan da onu alırsın. Ya da anne baba hangi dilde ve ağızda konuşuyorsa çocuk aynı dilde ve ağızda konuşmaya başlar. Bu bilimsel bir gerçektir.

Çocuklar ağlarken çıkardıkları ses dışında kalan neredeyse konuşma taklidi seslerin tamamını çevreden duyduklarını taklit etmeye çalışarak çıkartırlar aslında. Doğada doğuştan itibaren yalnız kalmış ve hayvanlar tarafından büyütülmüş çocukların '**baba**' veya başka hiçbir sözü söyleyemediğini fakat davranış ve ses olarak birlikte yaşadığı hayvanları taklit ettiği bilinmektedir. O zaman ilk olarak baba /ba ba sözünü söyleyen çocuk bunu başka bir yerden veya aile içinden öğrenmiş olmalıdır. Dolayısı ile bu sözcük çocuk ağzından alıntı yansıma bir ses olsun (ki değildir) veya olmasın kaynağı çocuk değildir ama sözü tekrar eden çocuk olabilir sadece.

Dolayısı ile kelime köken sözlüklerinde '**baba**' sözü için bebeklerin ağzında doğmuş veya yansıma olarak elde edilmiş bir sözdür denilemez. Denildiğinde ise bu tip bir açıklama bilim dışı bir saçmalık olarak kalacaktır. Bu sözü dünya üzerinde ilk olarak konuşan insan bu sözü

ailesinden öğrendi ise bu durum aynen ‘yumurta mı tavuktan yoksa tavuk mu yumurtadan çıkar?’ Sorusu benzeri kısır bir döngüye girer ve dil bilimi bu tip referanslar vermemelidir. Çünkü anlamsızdır, mantıksızdır ve tutarsızdır.

Bir yeni doğan çocuğu büyüyene kadar tamamen sessiz bir ortamda bırakırsan ‘baba’ demesi de söz konusu olmayacaktır elbette. Ancak kendisini bilim insanı veya akademisyen olarak gören birisi (*yani bu görüşü ilk ortaya atabilen kişi ve onu takip edip kendi eserlerine bu bilgileri yerleştiren kimseler*) nasıl dil bilimi adına böyle uydurmalar yapar bilmiyorum ancak bu durum çocuk gelişimini inceleyen bilim ve tıp ile çelişen bir açıklamadır açıkçası. Üstelik ‘kalın sesli kişi’ tanımlamasını da ‘baba’ seslendirilmiş söz ile bağlamanın anlamı nedir?

Aslında **baba** sözcüğünün illa da çocuk dilinde doğduğunu kabul edeceksek bu noktadan sonra başkaca dilsel bağlantılara da dikkat çekmem gerekir.

Yani, **BA+BA** (baba, papa) sözcüğü bazı dil bilimcilere göre tüm dillerde ortak görünen bir **enfantil** simge-sesten türetilmiştir. Gerçekte böyle olup olmadığından asıllı olmayarak **enfantil** sözcüğünün kendisi bile aslında Hint Avrupa dili veya Latince kökenli değildir, fakat bunlarla Ön Türk dilinden ortak köklüdür.<sup>2</sup>

<sup>2</sup> Sözcük için Latince **fari / fat-** "söylemek" fiilinin küçültme halisidir denilir. Fakat Hint-Avrupa dilleri denilen toplama sözcüklerden kurulmuş dillerde söylemek anlamına gelen tamamen farklı sözcükler vardır. Latince **infantis** sözcüğü güya **in-** ön ekiyle Latince **infans t-** (henüz konuşmaya başlamamış bebek anlamındaki) sözcüğünden türetilmiş denilir. Yani güya sözcük Latince **fans, "konuşan"** sözcüğünden **in-** önekiyle yapılmış. Aslında “**in-**” ön eki olarak dillerine aldıkları sözcük Erken Türk dilindeki **an (anmak / anılmak)** sözcüğümüzün alan dilde çok erken dönemlerde değişmiş biçimine ses değeri olarak oldukça yakındır. Aynı zamanda Türk dilinde “**ses, yüksek ses, nida, avaz**” anlamında kullanılabilen **ün** sözcüğü de vardır ve bu sözcük de aynı şekilde **in-** biçimi ses değeri yakındır.

Burada **infan-t-ilis** sözcüğünün ortasındaki **-t-** sesini tutarlı açıklayamayan dil bilimciler bu sözcüğün ön kısmını **fant-** veya **fanst-** biçiminde de gösterebilirler. Halbuki bu Latince fiilin (PIE) Hint-Avrupa Anadilinde aynı anlama gelen (yazılı örneği bulunmayan) **\*bhā-** biçiminden evrildiğini yine Batılı dilcilerden duyabilirsiniz.<sup>2</sup> Yani bunların **\*bhā** dediği sözde kök sözcük yine de Türk dilinin **bağ / ba (bağlamak/bağlanmak, baba** sözcüklerini türetmemizi sağlayan) kök sözcüğü ses değeri yakındır.

Kabul etsek ki çocuk dilinde **ba ba** tekrarından olan **baba, papa** gibi biçimleriyle pek çok dile girmiş bu sözcük çocuk ve baba arasında “**bağlantı**” (*baba bağı*) olduğunun bir ifadesidir. **Bebek** anlamına gelen **bebe (be be)** sözcüğü de aynı kökten ayrılmış sözcük olmalıdır. Yani sözcüğün doğması denildiği gibi çocuk dilinde olabilir veya olmayabilir<sup>2</sup> fakat muhtemelen bu sözcük yeni doğduğunda **bebe** veya **baba** biçimleri anlamca ayrılmamıştı ve sözcüğün kök anlamı daha büyük olasılıkla **iki canlı arasındaki bağı / kan-bağını** gösteriyordu diyebiliriz.

Zaten **infant** (in/an \*bha > an bağı) sözcüğü de “**bağıyla-bağlantısıyla anılan**” anlamında veya “**mevcut bağlantısı/ayırt edici-özelliği**” manasında ya da (an ba/bağ biçimi sebebiyle) “**babasıyla anılan**” anlamında yaratılmış olabilir. Bu sözcüğün ses değeri yakını olan **ana+ba** biçimi muhtemelen (**in-\*bhā+til** sözcüğü ses değeri yakını bileşik sözcük olarak) Sümer Öncesi Erken Türk (S.Ö.-Erken Türk) dillerinde ayrı ayrı sözcükler olarak zaten mevcut olmalıdır.

Burada sondaki **-til** sözcüğü bugün Türkiye Türkçesinde ‘**dil**’ biçiminde yaşayan sözcüktür. **Be+til / Ba+til** veya **\*bhā+til** biçimi “**bebek dili**” / “**bebek dilinde**” veya “**dil-bağıyla**” anlamı yaratan iki sözcükle oluşturulmuş olabilir.

Burada dikkat çektiğimiz diğer olasılığı hesaba alarak sözcüğü tekrar değerlendirecek olursak; Burada bu sözcüğün Latince olduğu varsayılan biçiminde bulunan **in-** (veya Türkçedeki ses yakını **-an**) ön hecesi aynı zamanda Türk dilinde **ün** sözcüğünün de ses değeri yakındır. **Ün** sözcüğü Türk dilinde “**ses, yüksek ses, nida, avaz**” anlamında da kullanılmaktadır. Sözcüğün Türk dilindeki **ün+bağ+tili** sözcüklerinin bitştirilmesiyle oluştuğunu varsayarsak bu durumda ortaya çıkacak bileşik sözcüğün anlamları “**yüksek ses bağı dilli**” (sesini kontrol edemeden bağlantı kuran/konuşmaya çalışan) gibi bir anlam oluşmaktadır. Burada **+bağ/ba+** sözcüğü

Baba sözcüğü Yunanca, Rusça, Fransızca ve daha pek çok dile **B/P** ses dönüşümü dolayısı ile 'papa' sözü olarak da yaşamaktadır.

ses değeri yakını olan Türkçe **bağru**<sup>2</sup> sözcüğüne dikkat çekmek gerekecektir. Öyle ki **bağ-ru** sözcüğünün Türk dilinde manası zaten “**3 yaşa kadar olan çocuk**” anlamındadır. Türkçede bazı ağızlarda **bağru** sözcüğü “**yeni doğmuş çocuklar**” için de bir genel ad olarak kullanılmaktadır. Zaten Türkçe olan bütün sözcüklerde anlam içeriğini taşıyan kısım sözcüğün köküdür. Yani bu sözcüğün kökü olan **bağ-/ba-** sözcüğü anlam içeriğinde “**3 yaşa kadar olan çocuk**” ve “**yeni doğmuş çocuk**” anlamı zaten mevcuttur diyebiliriz. Sözcük **bağır** (göğüs/akciğerler anlamında) ve **bağırma** sözcükleri ile de kökteş olmalıdır.

Ya da bu bileşik kelimenin ortasında yer alan **+bağ+** sözcüğünün **bağru** kelimesinin kısaltılmış biçimi olduğunu düşünseniz de incelediğimiz sözcük için ilan edilecek anlamsal sonuç zaten değişmeyecektir. **Ün+bağ+tili** sözcüğü bu durumda “nidalı/yüksek sesli konuşan 3 yaşa kadar olan çocuk” anlamı alacaktır. Bu anlam içeriğinden anlaşılacağı gibi, tanımlanan yaş grubu çocukların “yüksek sesle konuşarak (dilli) iletişim kurma becerisi oluşmuş olanlardan başlayarak 3 yaşa kadar olan çocukları kapsayacak anlam ve biçimde” bir isim oluşturulmasının söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu biçimiyle burada üç ayrı Türkçe sözcüğün alan dilde bitleştirilerek bundan bir bileşik sözcük oluşturmuş olduğu çok güçlü bir olasılık olarak görülmektedir. Elbette bu makalemizi okuduktan sonra dahi, kökeninin Latince olduğu yargısı yine dil bilimi adamlarınca ileri sürülmüş **infantis** sözcüğünün Türkçe **ün+bağ+tili/ünbağtili (ün bağru dilli)** sözcüğüne anlamca ve ses değeri (fonetik) yakınlığına tesadüfen denk geldi diyebilecek akıl seviyesinde dil bilimciler var olmaya devam edecektir. Halbuki çok dilli sözcük uzayında bu tip bir örtüşmeye tesadüf demek bilimsel mantık ve akıl yürütme dışında matematik olasılıkları da göz ardı ediyor olmak anlamına gelmektedir. Yukarıda Latince olduğu ileri sürülen bu sözcüğün Türkçe ses değeri yakını olan biçimlerini inceledik ve bunların tamamının anlamca kıyaslanan sözcükle yakınlığını ve bazen de tam örtüşüğünü görmüş olduk. Kıyaslanan Türkçe sözcüklerden hangisiyle oluşturulmuş olursa olsun incelediğimiz bu sözcüğün Türk dili kökenli olduğunu çok güçlü bir biçimde ifade edebiliriz. Matematik ve bilimsel mantık açısından bu yazdıklarımızdan daha güçlü bir olasılık Latince ve/veya başka bir dil içerisinde mevcut olmayacaktır diye düşünmemiz daha akılcı bir düşünce olacaktır. İşte bu sözcükler alan dilde **|infant+tili|** / **|infan+tili|** veya **infantis** biçiminde görülüyor olabilir. Dahası sözcüğün kuruluşunu ve kökünü hayali dil grubuna bağlamaktan dolayı kesinlikle bilmeyen Batı dil bilimi veya onların bu iki Türkçe sözcüğü tek bir sözcük gibi alıntılamaş olan geçmiş ataları, ön ek, kök ve bitişen olarak gördüğü bu sözcük bitişenlerine yükledikleri yanlış, kaymış / çarpık veya ters anlamlardan hareketle zamanla farklı sözcükler de türetmişlerdir diyebiliriz.

Batılı dil bilimcilere göre bu sözcüğün baş kısmı “söyleyen/konuşan veya konuşma” anlamındaymış. Aslında bu sözcüğün **-tili-** (**dili**<sup>2</sup>) kısmı Türkçede doğrudan “**konuşan / konuşma**” anlamındadır. Tabi aslında Erken-Türk dillerindeki köklere bakma ihtiyacı dahi duymayan ve PIE kavramını uydurmuş olan uyduruk dil biliminden başka bir açıklama beklentisi içinde olmak matematik olasılık uzayında çakışmaların nasıl görülmesi gerektiğini bilenler için yorucu bir beklenti olacaktır.

Üstelik “Hint Avrupalı dilleri konuşanların” geçmiş ataları bu ses biçimine yükledikleri yanlış anlamdan yeni sözcükler de türettirlerse, bu tip sözcük türemeleri ve onlara geçmişte yüklenen anlamlar günümüzde dil bilimcilerin yanlış çıkarımlar yapmasının sebeplerinden birisi olabilir.

Halbuki sözcük sonu olan **tili (dili)** sözcüğü zaten Türkçe gibi gerçek ve köklü bir dilde “**konusmak**” anlamı da vermektedir. Kökeni PIE denilen bu sözcüklerin Türkçe ile fonetik değer açısından ve anlamca bu şekilde örtüşüyor olması matematik ihtimaller uzayında sırf bir hoş tesadüf olarak mı görülmelidir? Tabii ki bunlar tesadüfen örtüşmüş karşılaştırmalar değildir çünkü bir veya birkaç sözcükte bu yapıyı görmüyoruz fakat matematiksel olarak tesadüf olarak nitelenemeyecek sayısal çoklukta benzeri örnekler gösterilmektedir.

Buna karşın **infant** sözcüğünün İngilizcede **bebek** (n.) anlamında olduğu yazılmaktadır. Aynı zamanda dil bilimciler tarafından bu sözcüğün 14. yüzyılın sonlarında görüldüğü de yazılmaktadır. Adı geçen dönemde bu sözcüğün hem **bebek** hem **bebeklik**, hem “**bir çocuk**”, ayrıca özellikle “**yaşamın en erken dönemindeki çocuk, yeni doğmuş**” anlamında olduğunu ve aynı zamanda bu sözcüğün **bazen de fetüs** anlamına gelebildiği bile yazılmaktadır. Sözcüğün Latince **infantem'den** geldiği ve Latince bu adın “**küçük çocuk, kollardaki bebek**” anlamında bir isim olduğu yazılmaktadır. Üstelik bu sözcük aynı zamanda **fanlar, fari** biçiminde seslendirilen “**konusmak**” fiilinin kökteşi olarak da gösterilmektedir. Bütün bunları yazan Batılı dil bilim kaynakları sonuç olarak bu sözcüğün hayali dil grubu olan PIE kökünde **\*bha-** seslendirildiği ve “**konusmak, söylemek**” anlamına da geldiğini yazmaktadırlar.<sup>2</sup> Halbuki Türk dilinde **ba-/bağ-** sözcük kökü anlam içeriğinde ve **bağru** sözcüğü anlamında zaten bunun “**yeni doğmuş çocuk, üç yaşına kadar olan çocuklara verilen genel adı**” olması durumu mevcuttur.

İlaveten, Sümerce '**abba**' sözünün '**aba**' olarak seslendirildiğinden de bahsetmiştim. İşte bu '**a-ba**' sözcüğü de bir bileşik sözcüktür. Ve bu sözcüğün kökündeki '**a-**' kök sözü Sümer-Öncesi dilimizde "*herhangi bir canlı öznenin döl-suyundan yaratılmış*" gibi bir '**yaratılma**' veya '**kan-bağı**' anlamı içeriyor olmalıdır. Bu sözcük kökünün bir çocuğu yaratan babası için kullanılmasıyla '**baba**' anlamında anlam sadeleştirmesinin de bu kök dilde yaşadığı düşünülebilir. Daha doğrusu çocuk ağzında bulunduğu söylenen **ba-** kök sözcüğünün en eski anlam içeriğinde **baba** ve **bağ** / **bağlantı** gibi anlamlar zaten sözcüğün doğumundan itibaren var olmalıdır ve **baba** biçimi **a-ba** / **abba** biçimi nasıl doğmuş olursa olsun sözcük içeriği Türk dilinin içerisindeki sözcük oluşumu biçimi ve anlam içeriği kazanma şekli ile örtüşür görülmektedir.

Sümer dilinde '**A-**' sözünün de '**ATA**' (baba) anlamında kullanıldığı ortada bilinen bir gerçektir. İşte '**A-BA**' (**ata-bağı**) sözünün yanındaki ikinci bileşen olmuş '**-BA**' sözü de bizim bugün 'bağı/bağlantısı' dediğimiz sözün köküdür ve aynen bohça (düğüm, paket, bağlama) sözcüğünün de kökteşidir.

Yani kısaca tekrar edersek, '**A-BA**' sözü '**ata-bağı**' demektir.

Burada bu sözcük çocuğun hangi babadan olduğu ile ilgili bir aidiyet veya köken belirten bir kavram olarak dilde yerini bulmuştur. Sözün '**çocuğun bağlanacağı onu yaratmış kişi**' anlamı vardır. Çok eski zamanlarda muhtemelen (veya bazı durumlarda) birden çok kişi ile birleşmeden sonra yüklü (gebe) kalan kadının çocuğunun onunla birleşen erkeklerden hangisine ait olduğunu anlatan bir adlandırmadır **aba** (A-BA/Ata-bağı). Ancak sözün bu anlamı zamanla sadeleşerek ve ses değeri de kolaylaşarak sadece '**baba**' anlamında kullanılmış olmalıdır.

Peki, Türkçedeki '**ba-**' kök sözcüğünü Sümerce başka bazı sözlerde hiç ses değiştirmemiş şekilde ve aynı kök anlam içeriğiyle görmek mümkün mü?

Sümer dilinde **ba-** sözü '**fıçı**' anlamına da gelmektedir. Bu durum aynı anda burada yaptığımız açıklamalarımızın tutarlılığı ve bu sözcüklerin ortak kökünün kök anlam içeriği ortaklığının da tarihsel süreçte devam ettiğini göstermek açısından çarpıcı bir örtüşmeye işaret etmektedir.

Bir fıçı içine sıvıları hapsediği/**bağladığı** veya tuttuğu için bu adı almış olmalıdır. Sümerce '**ba-an**' sözü '**şişe**', '**kutu**', '**kap**' anlamında '**ba-ar**' sözü 'duvar/çevre duvarı veya çevreleyen ya da kapatan duvar' anlamında, '**ba-na**' sözü '**çember**', '**halka**' (aynı zamanda bir **kuşak** gibi **etrafı çeviren** dairesel yapı) anlamında, '**bad-diğir**' sözü 'suyu-**tutan/bağlayan bent/baraj**' anlamında kullanılmıştır. Öyle ki **ba-** > **be-** ses dönüşümünden dolayı **bent** ve **bant** bu sözcükleri de bunlara kökteştir.

Ancak '**ba-**' sözcük kökü Sümer dilinden ilave olmakla, 735 yılından önce Orhun Yazıtlarında da geçmektedir. '**Ba-**' ve '**bağ-**' (bağlanmak) sözlerimiz için ne yazık-ki sözlüklerimiz olabildiğince en geniş anlam içeriklerini göstermemektedir. Ancak kısmi anlamlarını ve daha çok son dönem anlamlarını yazmaktadırlar. Bu sözcük Eski-Türkçe döneminde 'birbirine-tutunmak/bağlanmak', 'bir şeyin içine girmek/sinmek', 'saplanmak', 'batmak' anlamlarında da kullanılmış olmalıdır. Böylece bataklık sözcüğünün de kökünde bu sözcük vardır diye düşünmemiz gerekir. Aslında ve esasen karşılaştırılan kök sözcüklerin ses değeri yakınlığı ve tanımsal geniş anlam havuzundaki anlamca yakınlık veya kesişmelere sahip olması dil biliminin esas işaret olarak görmesi gereken temel unsurdur. Ses değeri

yakınlığı birbirinden farklı anlamlara sahip sözcüklerin ortak kökten olabileceği konusunda araştırmamızı derinleştirmemizi söyleyen dil bilimsel ve en temel unsurdur.

Muhtemelen bu sözcüğün de diğer bütün kök sözcükler gibi, en erken kök anlamı bu anlam içeriklerinin hepsine karşılık gelen bilgiyi barındırmaktaydı ve elbette bu kök sözün türemelerinin bazılarının günümüzde görülen bazı anlamları sonradan anlam kayması ile oluşmuştur. Üstelik bu anlam kaymalarının tamamının Türk dili içinde yaşanmış olması da gerekmez. Bu kök söz veya onun türemelerinden herhangi birisi onu alıntı yapan dilde de doğal olarak evrilmesini sürdürmüş olmalıdır. Bu veya herhangi başka bir sözcük, dildeki doğal evrimine sürekli olarak devam etmektedir ve anlam kaymaları bu dillerin herhangi birisinde yaşanabilir. Fakat bütün bu yapısal örtüşmeler özellikle Hint Avrupa Kök dili denilen hayali PIE kavramının aslında gerçekte var olmuş Erken Türk dilleri olabileceğine dair bilimsel şüpheyi doğurması gereken öklü ve özlü esas unsurlardır.

Türkçe bu kökten olan fiil Farsçaya ayrıca '**bandan**' sözü ile ve '**bağlanmak**' anlamı ile ilişkili olarak '**tutsak-olmak**' anlamında alınmıştır ve '**yerin içine bağlanmak / altına batmak/girmek**' anlamları ile de alan dilde anlam değişimi yaşamıştır. Yani bu sözcük bu noktadan sonra da bu dillerde anlam kaymaları yaşamaya devam ederek '**\*ba-takıl-lık**' (bataklık) anlamına da gelse bu duruma şaşırmamak gerekir. Çünkü sözün en eski kökünde bu '**bağlanma**' veya '**birbirine tutunma**' vb anlamları zaten vardır.

Bu '**ba-/'bağ-**' seslendirilen kök sözümüzden farklı isim veya sözcükler de türetilmiştir ve bu türeme sözlerden ikisi '**bant**' ve '**bandaj**' sözleri olarak sonradan tekrar dilimize dönmüştür. Fransızca da bizim '**bağcık**' sözümüzün kökü olan aynı '**ba-**' söz-kökünden olan '**bande**' (kurdele) sözcüğünü görmekteyiz. Aynı sözcük Germence aynı anlamda '**bandam**' biçiminde görülüyor.

Dil bilimciler bu sözcüğün de Germence '**bindan**' sözünden olduğunu söylerler ancak bunun onlara göre yazılı bir geçmiş örneği yoktur. Germence veya Fransızca ile bağlantılı gösterilen bu fiilin Hint-Avrupa denilen varsayımsal ve sözde kök dilde yazılı örneği de zaten ve gerçekten de yoktur. Çünkü asıl köken Erken-Türk (Sümer Öncesi Türk dilleri ağızları) döneminden beri gelen (öyle ki bu sözcüğün kökünden türetilmiş olan Amerikan Yerli dillerinde yaşayan sözcükler de bulunmaktadır) Ön-Türk (Sümer dönemi dahil) dillerine buradan Eski Türkçe dönemi dillerine gelen en eski sözcük köklerinden birisidir.

Üstelik 'suyun-önünü-bağlamak/suyu-kuşaklamak/suyu-tutmak' ve 'suyu içine hapsedmek/suyu-tutsak-etmek' anlamına gelen '**bent/bend**' sözü de bununla aynı '**ba-**' kökünden olan sözümüzdür aslında.

Kutadgu Bilig'de 1069 yılından önce bu sözcük '**bağ**' (bağlamak/tutmak/etrafını çevirmek) anlamında geçmekte ve '**bend**' olarak yazılmaktadır. Farsça'da da '**band**' sözü hem '**bağ**' hem '**kuşak**' hem de '**hapis**' ve '**su-benti**' şeklinde (suyu hapis eden / suyu tutan anlamına değişmiş hali ile) görülmektedir.

Avesta (Zend) dilinde de aynı anlamda ve aynı ses değeri ile kullanıldığı düşünülen bu sözcük, Sanskritçede de '**bandhati**' olarak görülmektedir. Buna karşın 'PIE denilen hayali kök dilde' bu söze karşılık gelen bir kök-söz veya yazılı bir örnek de yoktur.

Başlıkta yazdığım sözlerin tamamını Geçmişin-Türk dillerinde ortak köke bağlamak mümkündür. Buna karşın PIE kök denilen dillerde bu sözcükleri eski kök anlamlarından yola çıkarak birbirlerine ve Türk diline benzer şekilde tek bir ortak köke (bağ-/bağlamak fiiline) tutturabilmek mümkün değildir.

PIE hayali dil kökünü uyduran dil bilimciler burada yazdığım sözlerin bir bölümünü tamamen farklı köklere bağlıyorlar fakat gerçekte PIE denilen hayali havuzda bunların herhangi bir isim veya fiil veya başka herhangi bir söz olarak bile kökü yoktur.

1400 yılından önce Dede Korkut Kitabında geçen '**perçin**' sözü de aynı kökten olmalıdır. Burada 'bağlamak' fiilinde '**ba-**' olarak ve '**bent**' sözünde '**be-**' sesine dönüşmüş olarak görünen kök sözün **b/p** ses değişmesi ile '**pe-**' / '**pa-**' sesine dönmesi söz konusu olmuş olmalıdır.

'**Perçin**' sözü Farsça '**parçin**' seslendirilmiştir. Bu sözü Farsça '**parçidan**' olarak da görüyoruz. Söz Farsça '**çengel**' anlamına geliyormuş. Ancak bu söz 'iki şeyi birbirine bağlamak için kullanılan bir alete ad olarak' yine de bizim aynı **ba- > pa- > pe-** sözcük kökünden yaranmış olan bir sözcüktür.

Farsça '**-çidan**' ve '**-çin**' sözleri '**kıvırmak**'/'**burmak**' anlamına gelen fiilden olan sözdür. Bu söze '**iki şeyi birbirine bağlama**' anlamını da sözün '**pe-**' kökü vermektedir. Çünkü dilbilimciler dikkat etmemiş olsalar da bu söz bir bileşik sözdür. Bileşik sözlerde sözün kökü esas anlamı vermektedir ve bu sözün Farsça gibi yapısal olarak sözcük kuruluşları (esasen) eklemeli olmayan bir dile bütün olarak komşusu Türklerden alıntılanmış olması normaldir. Zaten görüleceği gibi neredeyse dünya genelinde bilindik bütün eski diller de yine aynı şekilde sözcük kökünü anlam havuzuyla birlikte Türk dillerinden alarak bu sözcüklerden yeni sözcükler türetmişlerdir. Elbette aynı ortak kökten türetilen bazı sözcüklerin zaman zaman yeni ses (fonetik) biçimleriyle ve anlamlarıyla Türk diline modern zamanda geri dönmesi söz konusu olmuştur.

Üstelik Farsça denilen dil de yine diğer Hint Avrupa kökten denilen diller gibi, söz varlığını büyük ölçüde Ön-Türk dilleri ve Eski-Türkçe sözlere borçlu olan toplama bir dildir.

Peki, bu sözlerin tamamının yazılı örnekleri ne kadar eski?

Yapısal olarak aynen Türk dili gibi eklemeli bir dil olan ve asla PIE denilen diller gibi bir yapıya sahip olmadığı kesin şekilde bilinen ve pek çok dil bilimcimizin yaşayan en yakın akrabasını Türk dili olarak gördükleri Sümer/Kenger dilinde bu kök sözden benzer anlamlara gelen kelimeler vardır.

Bunu yukarıdaki açıklamalarda aslında yazmıştık fakat tekrar edilmesi kökenin anlaşılması ve akıllarda pekişmesi için önemlidir ve bu sebeple tekrar açıklamakta fayda vardır ki;

Öncelikle Sümer dilinde de aynen Türk dilindeki gibi bu anlamlara gelen birden çok söz olduğunu bir gerçektir. Türk dili gibi Sümer dilinde de birçok sözün eş ve yakın anlamlıları ve türemeleri görülmektedir. Türk dilinde **'ba-'** (bağlanmak) şeklinde gördüğümüz bu sözün Sümer dilinde ses değiştirmiş olarak **'da-'** / **'dab-'** şeklinde göre biliyoruz. Sümerce **'da'** sözü **'tutmak'**/'yakalamak' anlamında, **'da-da...ra'** sözü **'bağlı'**/'bağlanmış-olmak', **'da-lu'** sözü **'torba'**/'çanta', **'da-nagar'** sözü **'şişe'**/'kutu', **'da-ri'** sözü **'çevirmek'**/'bükme'/'desteklemek' veya **'etrafını çevirmek'** anlamında kullanılmıştır. Bununla da anlıyoruz ki bin yıldan uzun yaşayan Sümer/Kenger dilinde lehçe farkları veya zamanla ses değeri değişimi olayları aynen insanlık konuşma tarihi boyunca gerçekleştiği gibi devam etmiş ve bu dilin ağızlarında ve veya dönemlerinde de yine ba/be kök sesinin da/de ses değişimi yaşamış biçimleri de görülmüştür.

Elbette Sümer/Kenger dilinin de lehçeleri olduğunu ve sözlerde ses değişimleri yaşandığını tahmin edebilmekteyiz. Benzer durum Türk dilinde de vardır. Türkçede **'BA-'** (**bağ/bağlamak**) sözündeki **'B'** sesinin **L / P** ve belki de **N** seslerine dönmüş olması dahi muhtemeldir. **'A'** sesinin ise **'E'** sesine dönüşmüş olması oldukça muhtemeldir. Sümer dilinde **'La'** sözünün bazı anlamlarını **'bağ/bağlamak, kayış, kemer'** olarak görmekteyiz. **'Bağ'** (bazı ağızlarda olasılıkla **\*bax** veya **\*bah**) sözümüzü ise Sümer dilinde **'Lah'** olarak da görmekteyiz. Burada Türkçedeki **'bağ'** sözünün son sesi olan **'ğ'** sesini Sümer dilinde **'h'** sesi olarak görüyoruz. Bu ses dönüşümü aradan geçen binlerce yıla rağmen oldukça önemsiz denilebilecek ve birbirine oldukça yakın ses değeri taşıyan sesler arası bir dönüşüm olarak dikkat çekicidir. Sümerce **'Lah'** sözünün anlam içeriği dahilinde gördüğümüz bazı karşılıkları ise; **'yakalamak/tutmak'**, **'ilmik'**, **'kement'**, **'bağlamak/düğümlemek'**, **'birlikte-götürmek'** anlamlarıdır.

Türkçedeki **'ba-'** kök sözcüğünün Kengerce bazı sözlerde hiç ses değiştirmemiş şekilde ve aynı anlamlarda gördüğümüzden bahsetmiştik. Böylece Sümer dilinde **'ba-'** sözü **'fıçı'** anlamına da geldiğini yazmıştık. Bir **fıçı** içine sınırları hapsedtiği/bağladığı veya tuttuğu için bu adı almış olmalıdır diye de belirtmiştik. Aynı zamanda Sümerce **'ba-an'** sözü **'şişe'**, **'kutu'**, **'kap'** anlamında **'ba-ar'** sözü **'duvar'** anlamında, **'ba-na'** sözü **'çember'**, **'halka'** (aynı zamanda bir **kuşak** gibi **etrafı çeviren** dairesel yapı) anlamında, **'bad-diğir'** sözü **'suyu-tutan bent/ba-raj'** anlamında kullanılmıştır demiştik. Bütün bu ses değeri ve anlamca örtüşmeler insanlık konuşma tarihinde görülen sözcük uzayında Türkçe ile tesadüfen örtüşüyor olabilir mi? Bunlara tesadüf örtüşmeler diyebilecek birisinin dil biliminden mantıklı akıl yürütme olayını tamamen soyutlamış olması gerekir.

Burada **'bad-diğir'** bileşik sözcüğünün **'-digir'** veya **'diğir'** seslendirilen kısmı bugün Azerbaycan-Türk dili ağızlarında **'dire'**(diremek)/**'direr'** (direnç-gösterir) anlamında kullanılmakta olan söz ile (ve *"demek" sözcüğüyle ki burada demek anlamında olmamakla*) oldukça yakın ses değeri ile eşleşmektedir.

‘Diremek’ sözü Türk dilinde ‘diri’, ‘direk’ ve ‘direnç’ sözlerinin de köküdür. Bu söz ‘dik duran yapıları’ ve ‘canlıları’ anlatmaktadır. Ön-Türk Atalarımız bir canlı hayatta ise o canlının ‘ayaküstü’ / ‘dik’ durabildiği çıkarımı yapmışlardır. Yani, ‘canlı’ ve ‘hayatta’ anlamına gelen ‘diri’ sözü de Sümer dilindeki ‘-digir’ veya ‘diğir’ sözleri ile aynı kökten olmalıdır. Diremek sözü bugün daha çok ‘dayamak’, ‘durdurmak’ anlamında kullanılmaktadır. Bir baraja veya su-bendine suya karşı direnç gösterebildiği için veya suyun önüne duvar gibi dik ve suyu içine hapsedecek bir yapı oluşturabildiği için ‘dirençli’ anlamına bu söz kullanılmış olmalıdır.

Bu su-tutan/bent/baraj anlamlarına gelebilen Sümerce ‘bad-diğir’ bileşik sözünden açıkça anlaşılan şey Sümerce ‘bad-’ sözünün bugün ‘bent’ sözümüz ile aynı anlamda kullanılmış olduğudur. Sözün kökü de yine ‘ba-’/‘pa-’ kök-sözümüzdür. Aradan geçen binlerce yıla bakmayarak ses ve anlam yakınlığı veya birliği denilebilecek çarpıcı bir eşleşmedir bu.

Tüm bunlara ilaveten Sümer dilinde bent anlamına da gelen bu ‘bad-’ sözü aynı zamanda ‘yenilgi’, ‘yenmek’ anlamı ile de (muhtemelen kuşatmak anlamının kaymasıyla) kullanılmıştı. Bu da ‘direnç-göstermek’ anlamı ile anlamsal açıdan yakınlaşan bir ifade sayılabilir.

Bugün bizim ‘bant’ ve ‘bandaj’ olarak seslendirdiğimiz sözlerin kökü olan ‘ba-’ ve/veya ‘ban-’ sözü de aynı ses değeri ile Sümercede yaşamıştı. Sümerce ‘ban’ / ‘ban-da’ (banda) sözü ‘dinç, direk, kapamak, örtmek, destek, dayanak’ gibi anlamlarda kullanılmıştır. Sümerce aynı kökten üretilmiş ‘baneş’ sözü aynı zamanda ‘kap’, ‘yük-sandığı’ (eşya-taşıyan-şey), ‘valiz’ (muhtemelen aynı zamanda bohça) gibi anlamlarda kullanılmıştır. Çünkü ‘birbirine bağlamak’, ‘bir arada tutmak’, ‘içinde tutmak / içine hapsetmek’ anlamları bu sözün en eski kök anlam içeriğinde de zaten vardı.

Sümer dilinde aynı kökten türetilmiş olan ve bugün bizim ‘bere’ olarak seslendirdiğimiz söze ses değeri yakınlığı açıkça görülen ‘bara’ sözünün anlamlarından bazıları ‘torba’ ‘harar’ (ba>ha ses dönüşümüyle; eğer-bellemesi ve kıldan dokunmuş bir çeşit çuval veya büyük bohça), ‘çuval’ anlamlarıdır.

Bugün Türkçemizdeki ‘ba-’/‘pa-’ (bağlama/bağlamak) kök sözünün ses değişimi ile evrilmiş hali olan ‘pa-’ kök sözünden üretilmiş ‘paket’ sözüne tekrar bakacak olursak, bu sözü de aynen Sümer dilinde görmekteyiz. Türkçemizde ‘paket’ olarak seslendirdiğimiz sözün ‘pa-’ seslendirilen kökünün Sümer dilinde anlam içeriği karşılıklarından bazıları ise ‘taşımak-için-kese’, ‘torba’, ‘cep’, ‘ayırma’, ‘parça’, ‘bölüm’, ‘eyef’ (çalı bağlamlarını denk yaparken ipleri sıkıştırmakta kullanılan özellikle çıtlık denilen ağaçtan eğilerek-(eyip)/bükülerek yapılmış araç ve bir çeşit ağaç halka) anlamında kullanılmıştır.

Sümerce aynı kökten türetilmiş ‘pa(-r)’ sözü ‘su-kanalı’ ve ‘pa-agar/pa-akar’ sözü de aynı şekilde ‘su-kanalı’ anlamında kullanılmıştır. Sümerce ‘ba-an-du / ba-an-du-du’ sözü bugün ‘band-ı/bant-ı’ dediğimiz söze ses değeri olarak oldukça yakındır ve ‘heybe’, ‘torba’, ‘kova’ anlamlarına gelmektedir.

Konuyu daha fazla örnek üzerinden uzatmaya gerek yoktur. Sümer dili aynen Türkçe gibi sözcükleri yapısal olarak kök sözcükler ve onlara eklemeli kısımlar biçimde doğmuş ve yaşamış bir dildir ve bu dil ile başka bir dil arasında alışveriş oldu ise ki olmuştur, bunun en eski kök-söz örneklerinin komşu coğrafyalarda yaşayan diğer eklemeli dillerde görülmüş olması elbette normal ve daha mantıklı olan bir durumdur. Fakat Hint-Avrupa ortak kökten olduğu ileri sürülen dillere geçmiş bizim sözlerimizin sayıca bilinenden çok çok daha fazla sayıda olduğunu ve bu diller içinde de alınan neredeyse her sözün türemeleri doğmuş olduğu da görülmektedir.

Aynı kökten olan bütün bu sözlerin PIE denilen dil grubundaki dillere geçmesi ise zaman düzleminde aynı kökten veya aynı yapısal iskelete sahip diller arasında görülmüş söz alış-verişine kıyasla daha sonraki (yakın) dönemde alınmış olması daha büyük olasılıktır.

Ayrıca Türkçe veya Ön-Türk dilleri bir eklemeli dil olarak kök sözleri az sayıda tek sesli ancak çok sayıda tek heceli bir yapıya sahiptir. Böyle bir dilin bir bütün sözü eklemeli olmayan bir dilden alarak kök haline getirmesi oldukça mantık dışı bir çıkarımdır. Dolayısıyla köken Türkçe sözcük kökleridir. İstisnaları olmuş-mudur bilemiyorum ancak oldu ise bu durum genel kaideyi veya yapıyı bozamaz. Bu sebeple eklemeli bir dilde görülen bir sözün PIE denilen bir hayali dilden geçmiş olması ihtimali o sözü başka bir eklemeli dilden almış olması ihtimali yanında oldukça küçük ve ılız (ılın/ıglız/cılız) bir olasılıktır.

Ben Sümer dilinin Ön-Türk dillerinden birisi olduğunu çoklu kanıtlara dayalı olarak söyleye bilirim. Bunun aksini söyleyenleri de mantığı biliminden soyutlamış kimseler olarak nitelerim.

Sümer-Öncesi (Erken Türk) ve Sümer dönemi (bana göre Ön Türk) ve sonrasında tarihsel Türk dillerindeki sözlerin de elbette ortak geçmiş kökleri olmasına şaşdırmamak gerekir. Bu diller arasında bilinen ortak söz varlığı gün geçtikçe ve bu diller detaylı olarak incelendikçe daha da artacaktır, anlaşılacaktır.

Geçmiş yazılara yapılan alfabe transkripsiyonları ve ses dönüşümlerindeki varsayımlar düzeltilerek bu sayı daha da arttırıla bilinir. Yeter ki dil bilimi konu Türk dili olunca tarafsız bakış ile dilbilimsel metotları doğru düzgün yorumlayabilerek çıkarımlarda bulunsun ve gerçek bir kök dile referans vermektense siyasi amaçlarla hayali diller yaratmaya gerek duymamış olsun.

Ahmet Ardıç

Yazım: 1 Şubat 2020

Güncelleme: Ekim 2023

Faydalanılmış olan sözlükler / kaynaklar:

- [Aydın, Nafiz ; “Büyük Sümerce Sözlük”, 2013 TDK yayınları, Ankara / ISBN 978-975-16-2609-7]
- [Etimoloji Türkçe, <[www.etimolojiturkce.com](http://www.etimolojiturkce.com)>]
- [Sözce Sözlük, <[www.sozce.com](http://www.sozce.com)>]
- [S.Nişanyan-Sözlük, Çağdaş Türkçenin Etimolojisi< <https://www.nisanyansozluk.com/?> >]

*Bu yazıyı kısmen veya tamamen alıntılanmak ve-veya paylaşmak isteyen olursa, yazar adını (Ahmet Ardıç) belirterek kaynak göstermek kaydı ile alıntı yapa veya paylaşa bilir.*

*Yazışma Adresi: "Ata Team Alberta Canada"*

*[turkicresearch@gmail.com](mailto:turkicresearch@gmail.com)*